

Ympäristöviranomaisen ja maanmittausviranomaisen yhteistyö luonnonsuojelualueiden toteuttamisessa – toteuttamisesta vastaavan näkökulma

Eero Kaakinen
luonnonsuojelupäällikkö

Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus

Yhteistyötarve pohjautui käytännön kokemuksiin

Valtakunnallisten luonnonsuojeluohjelmien ja EU:n Natura-verkoston Suomen ehdotuksen luonnonsuojelukohteiden toteuttaminen kuuluu alueellisten ympäristökeskusten tärkeimpiin tehtäviin. Valtakunnallisia suojeluohjelmia on valtioneuvosto vahvistanut periaatepäätöksillään vuodesta 1978 alkaen, ja Natura-päätöksiä valtioneuvostossa on tehty vuodesta 1998. Suojeluohjelmia alettiin toteuttaa jo 1970-luvulla. Toteuttamisen organisointiin ei kuitenkaan alkuvuosina paneuduttu järin syvällisesti. Toteuttamismäärärahat osoitettiin vuosittain valtion tulo- ja menoarviossa, ja metsähallitus, sittemmin lääninhallitus ja myöhemmin molemmat hoitivat toteuttamista. Ympäristöhallinnon uudistamisen yhteydessä 1995 lääninhallitusten ympäristönsuojelutehtävät siirtyivät perustettuihin alueellisiin ympäristökeskuksiin. Vuonna 1996 suojeluohjelmien toteuttaminen sai tukirangakseen rahoitusohjelman, joka ratkaisevasti terävöitti toteuttamistyötä ja loi edellytykset toiminnan pitkäjänteisemmälle organisoinnille.

Yleinen ympäristötietoisuus on noussut selvästi 1970-luvulta näihin päiviin, mikä on helpottanut suojelun toteuttamista, koska luonnonsuojelun arvomaailma ymmärretään yhä laajemmin. Samalla kuitenkin kansalaisten tietoisuus omista oikeuksistaan on kasvanut, ja avoimuuden vaatimus koetaan luonnollisena ja perusteltuna. Tämä kehitys puolestaan kuvastuu yhteiskunnassa muun muassa yhä kriittisempänä viranomaistoiminnan tarkasteluna.

Pohjois-Pohjanmaa hakeutui yhteistyön pilottialueeksi

Ympäristöhallinnossa koettiin tarpeelliseksi kehittää suojeluohjelmien toteuttamiseen liittyviä menettelytapoja ja parantaa palveluja. Ministeriö delegoi toteuttamispäätöksiä alueellisille ympäristökeskuksille. Myös toiminnan laadullisia näkökohtia alettiin kehittää ja palvelua parantaa. Tässä mielessä Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus otti tehtäväkseen toimia pilottina, kun keskus ilmoittautui Hyvän palvelun ympäristöhallinto -projektiin kehittämällä suojeluohjelmien toteuttamista viranomaisyhteistyönä.

Maanmittauslaitoksella on ollut alusta alkaen roolia suojeluohjelmien toteuttamistyössä. Lunastustoimitukset, valtiolle hankittujen määräalojen lohkomistoimitukset, kiinteistöjen arviointiin liittyvät kysymykset ja kiinteistörekisteriasiat kuuluivat jo alusta alkaen luonnonsuojelun käytännön työhön. Pohjois-Pohjanmaalla yhteistyötä haluttiin laajentaa. Ensimmäinen laajempi kokeilu kohdennettiin Kuusamoon, jossa käynnistettiin vuonna 1996 KALKE-hanke (kiinteistöjen alueellinen kehittäminen). Tilusjärjestelyjen käyttömahdollisuuksia ja eri osapuolten työnjakoa testattiin valtakunnallisen soidensuojelun perus-

ohjelman kuusamolaiskohteissa. Hanke ennakoii osaltaan seuraavana vuonna voimaan tullutta uutta kiinteistönmuodostamislakia. Hankkeesta saatiin rohkaisevia kokemuksia.

Viranomaisyhteistyötä laajennettiin niin, että ympäristökeskuksen ja Metsähallituksen jo koettuun yhteistyöhön otettiin maanmittaushallinto täysimääräisesti mukaan. Näin muodostui Pohjois-Pohjanmaalle suojeluohjelmien toteuttamisen kolmikantayhteistyö, joka toimii vankasti edelleen. Ympäristökeskuksella vastaa ympäristöministeriölle tulosoikeuksien mukaisesti ohjelmien toteuttamisesta vuotuisin hehtaaritavoittein. Pohjois-Pohjanmaalla työtä johtaa suppea ympäristökeskuksen vetämä ohjausryhmä, jossa Metsähallitus ja Maanmittauslaitos ovat mukana.

Uudenlaistakin yhteistyötä luotiin

Viranomaisyhteistyö on ollut ratkaisevaa toiminnan kaikinpuolisessa kehittämisessä. Jo vuonna 1997 voimaan tullut uusi luonnonsuojelulaki toi uusia keinoja toteuttamistyöhön. Pohjois-Pohjanmaalla keinot otettiin heti laajasti käyttöön. Hyvin merkittävän uuden mahdollisuuden on luonut myös hankeusjakojen käyttö, mikä alkoi juuri Pohjois-Pohjanmaalla. Tässä kehittäelytyössä Maanmittauslaitoksen kiinteistöasiantuntemus ja ympäristökeskuksen luonnonsuojeluosaaminen yhdistyneenä ja sopiva ennakkoluulottomuus katalysaattorina tuottivat erinomaisia tuloksia. Nytemmin tämä toteuttamiskeino on levinnyt koko maahan. Pohjois-Pohjanmaalla on luonnonsuojelutarkoituksessa viety läpi tai meneillään kaikkiaan lähes 30 hankeusjakotoimitusta.

Vakiintuneen viranomaisyhteistyön merkitys perustuu etenkin siihen, että toteuttamisprosessi nähdään kokonaisuutena ja sitä voidaan siten tehokkaasti organisoida. Maanmittauslaitoksen rooli on erityisen tärkeä kiinteistöosaamista vaativissa tehtävissä, joiden määrä ja vaikeusaste ovat kohonneet vuodelta, kun toteuttamistyön loppusuoralle siivilöityvät erityisesti hankalimmat kohteet.

Eriyisen tärkeää on Maanmittauslaitoksen asiantuntija-apu jakokuntien ja osakuntien sekä muiden yhteisalueiden suojelun toteuttamisessa. Pohjois-Pohjanmaalla näitä keskittyy kosolti varsinkin lintuvesiensuojeluohjelman kohteille. Kyseisen ohjelman toteuttamisen monet erityiskysymykset painottuvatkin lähivuosina koko maassa ja edellyttävät myös Maanmittauslaitokselta laajaa työpanosta.

Maanomistajille suunnattavan informaation tasoa ja muuta viranomaispalvelua parannettaessa on ollut tärkeää, että Maanmittauslaitos asiantuntevana ja toteuttamistyössä neutraaliksi koettuna tahona on ollut mukana työssä. Informaatiotilaisuudet, joissa ympäristökeskus, Metsähallitus ja Maanmittauslaitos ovat työnjakonsa mukaisesti valottaneet suojelu-kohteiden maanomistajille ja muille asianosaisille toteuttamistyötä, ovat usein parhaiten vakuuttaneet kuulijoita ja käynnistäneet myönteisesti kohteiden toteuttamisprosesseja. Yhteinen ja yhdenmukainen esiintyminen on valttia tässä vaativassa työssä.

Oman kokonaisuutensa Maanmittauslaitoksen rooliin tuovat luonnonsuojelualueiden toteuttamisen ns. jälkityöt. Näillä tarkoitetaan alueiden rajojen määräämistä sekä suojelualuekiinteistöjen muodostamista rasitteiden poistamisineen tai järjestelyineen. Näitä vaiheita on kehitetty erityisesti ns. Suto-projektissa (suojaohjelmien toteuttaminen) 2001–2002 ja tänä vuonna päättyneessä SLK-projektissa (suojaaluekiinteistöjen muodostamisprosessin kehittäminen). Pohjois-Pohjanmaalla suojelualueen perustamiseen liittyviä toimia ja yhteistyötä on kokeiltu kahdella soidensuojelualueella.

Yhteistyöhön kuuluu myös koulutus, jota tarvitsevat kaikki toteuttamistyön viranomaisosapuolet. Ympäristökeskuksen luonnonsuojeluasiantuntijat ovat kouluttaneet osaltaan Maanmittauslaitoksen henkilökuntaa luonnonsuojelun kysymyksissä.

Yhteistyökohteita riittää pitkälle tulevaisuuteen

Mitä tulevat näkymät yhteistyöltämme ennakoivat? Kansalliset luonnonsuojeluohjelmat on rahoitusohjelman mukaan toteutettu vuoden 2007 loppuun mennessä. Näille vuosille jää runsaasti ongelmallista työkenttää. Natura-verkoston kohteita jää toteutettavaksi vielä myöhemmillekin vuosille, samoin esimerkiksi maakuntakaavoissa luonnonsuojelualueiksi varattuja uusia kohteita. Ja kuten sanottu, suojelukiinteistöjen muodostamistyö ja siihen liittyvä hoito- ja käyttösuunnittelu ovat pääosin vielä edessäpäin. Luonnonsuojelulain mukainen luontotyyppi- ja lajisuojelu on vasta alkutaipaleellaan, ja niissäkin kohteissa on omia kiinteistö- ja rajauskysymyksiään, joissa Maanmittauslaitoksen asiantuntemusta tarvitaan. Yhteistyömme ei ole vähentymässä, vaan pikemminkin edelleen monipuolistumassa.